

12. Окса М. М. Стратегічний менеджмент в освіті : навч. посіб. / М. М. Окса. – Мелітополь : МДПУ, 2007. – 178 с.

13. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика : Аналітична записка. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/252/>. – Заголовок з екрана.

14. Реан А. А. Психолгія и педагогика / Реан А. А., Бордовская Н. В., Розум С. И.. – СПб. : Питер, 2003. – 432 с.

В статье охарактеризованы новые методологические подходы (синергетический, аксиологический и акмеологический) к профессиональной подготовке будущих социальных педагогов в высших учебных заведениях, которые актуализируются в ракурсе профессиональной подготовки будущих специалистов-педагогов в начале XXI века.

Социальный педагог, методологические подходы, профессиональная подготовка.

The real article is a short example of study of peasant culture research priorities - receipts of data are Determined about the state, cultural research of inheritance, there are research necessities in a context. The culture of tradition, which, is examined, must be the representative of society. Стверджується that historical memory in Europe is characteristic fleeting process.

Landscape, inheritance of culture, incorporated programming, peasant places of location

УДК 378.147:371

ПРАКТИЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

**С.В. Виговська, кандидат педагогічних наук,
А.Ю. Виговський, кандидат технічних наук**

У статті проаналізовано практичну підготовку майбутніх фахівців лісового господарства, зокрема визначено особливості навчальної та виробничої практик і принципи її організації й проведення.

Практична підготовка, принципи практичної підготовки, лісове господарство.

Постановка проблеми. Фахова підготовка фахівців лісового господарства в Україні залишається актуальним питанням сьогодення. Це зумовлено потребою в кадрах, які могли б професійно вирішувати сучасні проблеми лісогосподарської галузі, зокрема: створення сприятливих умов для залучення інвестицій в лісопромисловий комплекс і лісове господарство; здійснення спільних заходів щодо розробки, виготовлення і

постачання устаткування, технологічних ліній і техніки, координації і проведення спільних наукових досліджень і забезпечення науково-технічного супроводу спільних робіт; вироблення рекомендацій по вдосконаленню і гармонізації нормативної правової бази в області лісопромислового комплексу і лісового господарства; сприяння забезпеченню раціонального використання лісосировинних ресурсів із урахуванням виробничо-технологічних зв'язків, що склалися між підприємствами і організаціями; формування інформаційних систем в лісовому секторі економіки; вироблення взаємоузгоджених підходів до вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що на сьогодні здійснені фундаментальні дослідження щодо формування змісту професійної освіти (С. Батишев, Б. Гершунський, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Ледньов, М. Махмутов, Н. Ничкало, В. Шапкін та ін.); з психологічних основ діяльності (Б. Ананьєв, І. Каплунович, Т. Кудрявцев, Б. Ломов, І. Павлов, А. Петровський, Р. Пономарьов, І. Якиманська та ін.), управління навчально-пізнавальною діяльністю особистості (П. Гальперін, В. Козаков, Н. Тализіна та ін.).

Змісту і методиці підготовки майбутніх кваліфікованих робітників лісового господарства присвячено дослідження І. Вдовенка, шляхи до підготовки висококваліфікованих фахівців лісового господарства розробляв О. Якименко, питання формування управлінської компетентності майбутніх магістрів лісового господарства висвітлювала Л. Макодзей та ін.

Але аналіз науково-педагогічних публікацій засвідчує, що проблема комплексного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства, зокрема її практичної складової, залишається недостатньо дослідженою на сьогодні.

Мета статті – проаналізувати практичну складову підготовки майбутніх фахівців лісового господарства у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, визначити принципи та особливості її організації і проведення.

Виклад основного матеріалу. Практика – це процес оволодіння різноманітними видами професійної діяльності, у якому цілеспрямовано створюються умови для самопізнання та самовизначення студента під час виконання різних професійних ролей і формується потреба самовдосконалення. Під час практики відбувається перенесення засвоєних знань і вмінь студентів у реальну професійну дійсність, а також проявляється професійна спрямованість студентів, їх професійно важливі якості. Методологічною основою проектування практичної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства, як системного об'єкта, має бути особистісно-діяльнісний підхід до процесу професійного становлення особистості [2]. Згідно особистісного підходу, який ґрунтовно висвітлений у працях І. Зязюна, В. Кременя, С. Сисоевої та ін., провідна роль в опануванні суб'єктами учіння знаннями, уміннями і навичками, формуванні їх переконань, професійної спрямованості, інтелектуальному

самовдосконаленні належить саме студентам. Діяльнісний підхід передбачає зв'язок змісту освіти і навчання студентів з майбутньою їх діяльністю (Л. Виготський, П. Гальперін, А. Леонтьєв, Н. Талізін та ін.). Саме включення студента до різних видів діяльності, що мають чітко сформульовані завдання, його активна позиція сприяють успішному становленню майбутніх фахівців [4].

Національний університет біоресурсів і природокористування України має значний досвід підготовки фахівців лісового господарства. Однією з провідних складових професійної підготовки зазначених фахівців є впровадження в навчальний процес системи поетапної практичної підготовки студентів із послідовним нарощуванням рівня професійних знань та практичних умінь і навичок. Така підготовка здійснюється згідно зі ст. 43 Закону України «Про вищу освіту» та «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України».

Кожен етап практичного навчання має чітко окреслену мету і вирішує конкретні завдання. Передбачено об'єднання аудиторного і практичного навчання у цілісний інтегративний навчальний план. Конкретні види практики закріплюють ті знання, які студент отримує впродовж вивчення теоретичних курсів. Залежно від проблематики теоретичних курсів, часу навчання студентів в університеті, специфіки базових закладів та установ рівень включення студентів у "виробничий" процес диференціюється навчальним планом і має свою специфіку за формою і змістом.

Метою практичної підготовки фахівців лісового господарства в НУБіП України є поглиблення теоретичних знань студентів у галузі біології та екології лісу, топографії та інших галузях лісового господарства, оволодіння уміннями і навичками практичної роботи в лісовій селекції, лісівництві, лісовій таксації, лісоексплуатації та лісорозведенні; формування у студентів професійних умінь прийняття оптимальних управлінських рішень, виходячи із умов лісівництва; виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань та творчого їх застосування в практичній діяльності.

Завданням наскрізної практичної підготовки фахівців у галузі лісового господарства протягом всього терміну навчання в університеті є формування фахових здібностей студентів на базі одержаних теоретичних знань відповідно до основних завдань діяльності лісівника – фахівця з «Лісового та садово-паркового господарства», передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою. Тому наскрізна практика організовується у формі виконання студентом визначеної програми всіх видів практик, обсягів практичних робіт, що дозволяє оптимально поєднати теоретичне навчання студентів з набуттям практичних умінь і навичок протягом усього періоду навчання. Із цією метою навчальним планом напряму підготовки фахівців 6.090103 «Лісове та садово-паркове господарство» передбачено безперервну практичну підготовку студентів, яка охоплює різні аспекти практичної діяльності лісівника з урахуванням галузевої направленості його роботи в лісовому господарстві [3].

Особливістю виконання програми технологічних практик є те, що вона має збігатися із одержанням необхідних експериментальних та виробничих даних, які можуть бути використані під час написання курсових робіт (проектів) та випускних дипломних робіт (проектів) [1].

У навчальних планах передбачено такі види практичної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства: для ОКР «Бакалавр» – навчальна практика (756 год.), ознайомлювально-технологічна (виробнича) практика (108 год.); для ОКР «Магістр» – стажування на виробництві (216 год.), переддипломна практика (324 год.).

Практична підготовка покликана закріпити теоретичні знання, набуті під час лекційних і практичних занять, формувати первинні професійні уміння і навички з навчальних дисциплін циклів природничо-наукової та професійно-практичної підготовки, ознайомити з особливостями майбутнього фаху, підготувати до проходження виробничої практики.

На першому курсі проводяться навчальні практики «Основи фахової підготовки» (1 тиждень), «Ботаніка» (1 тиждень), «Основи інформатики» (1 тиждень), «Геодезія» (2 тижні). Вони носять ознайомлювальний характер і є основою для вивчення професійно орієнтованих дисциплін. Другий курс рекомендовано розпочати з ознайомлювально-технологічної практики (виробничої роботи) (1 тиждень), об'єктами якої є навчально-дослідні розсадники, ботанічні сади, дендрологічні парки, лісові дослідні станції та провідні підприємства галузі. Метою навчальних практик «Механізація лісогосподарських робіт» (2 тижні), «Дендрологія» (1 тиждень), «Лісова селекція» (0,5 тижня), «Лісове ґрунтознавство» (1 тиждень), «Біологія лісових тварин» (0,5 тижня) є закріплення знань, умінь і навичок із фундаментальних дисциплін. Навчальні практики третього і четвертого курсів «Лісові розсадники» (1 тиждень), «Лісівництво» (2 тижні), «Лісова таксація» (3 тижні), «Лісова фітопатологія» (0,5 тижня), «Лісова ентомологія» (0,5 тижня), «Лісові культури» (1 тиждень), «Лісова меліорація» (1 тиждень), «Основи лісоексплуатації» (1 тиждень) продовжують сприяти закріпленню практичних умінь і навичок студентів. Їх проводять у навчально-дослідних і лісових господарствах університетів. Під час проходження ознайомлювально-технологічної (виробничої) практики (3 тижні) в кінці третього курсу студенти повинні набути умінь і навичок керівництва та технології проведення основних лісогосподарських робіт; ознайомитись із встановленим порядком оформлення відповідних документів, які завершують проведені роботи, щомісячною звітністю лісівництва; зібрати необхідні дані та польовий матеріал для написання дипломної роботи. Практика складається з двох частин: перша – ознайомлення з лісогосподарським підприємством на базі навчально-дослідних господарств університетів; друга – ознайомлення з лісогосподарською та промисловою діяльністю лісництв на підприємстві за вибором студента.

Виробничу практику для студентів ОКР «Магістр» проводять протягом 10 тижнів у два етапи. Перший етап (4 тижні) – «Стажування на виробництві» – передбачає особисту участь студента у технологічному

процесі виробництва із виконанням конкретних посадових обов'язків працівника лісового господарства. Основним завданням практики є набуття студентами навичок управління та організації лісогосподарського виробництва, а також набуття досвіду роботи в колективі працівників. Переддипломна практика студентів магістратури (6 тижнів) є завершальною складовою практичної виробничої підготовки. Її завданнями є поглиблення та закріплення теоретичних знань із технологічних дисциплін навчального плану; поновлення і розширення обсягу первинного фактичного матеріалу для виконання магістерської роботи; завершення підготовки магістерської роботи.

У вище описаних видах практики можна виокремити такі етапи: 1) інструктаж студентів з охорони праці, техніки безпеки, пожежної безпеки, особистої та виробничої гігієни й санітарії; 2) ознайомлення студентів із завданнями практики; 3) збір, розрахунок та аналіз матеріалу відповідно до поставлених завдань; 4) підготовка та захист звітів за результатами практики.

Практична підготовка майбутніх фахівців лісового господарства забезпечує поглиблення та закріплення знань студентів, а також формування комплексу умінь, відповідно до вимог стандарту вищої освіти, які у свою чергу є складовими таких виробничих функцій:

- виконання робіт з інвентаризації лісу та об'єктів садово-паркового господарства;
- створення високопродуктивних та біологічно стійких лісових культур, і декоративних садово-паркових об'єктів;
- організація та проведення рубань головного користування та рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства;
- забезпечення охорони та захисту лісу;
- забезпечення діяльності лісомеліоративної ділянки;
- організація лісомисливського господарства;
- організація користування другорядними лісовими матеріалами та недеревною продукцією лісу;
- здійснення керівництва виробничо-господарською діяльністю цеху, майстерської ділянки, лісового розсадника, інших структурних підрозділів.

Окрім того, зміст і завдання практичної підготовки передбачає і оволодіння здатностями вирішувати проблеми і задачі соціальної діяльності: проводити організаційно-виховну роботу серед працівників колективу, сприяти зростанню кваліфікації працівників та підвищувати виробничий потенціал колективу, здійснювати управління соціальним розвитком трудового колективу.

Проведений аналіз практичної підготовки майбутніх фахівців лісогосподарської галузі у Нубія України дозволяє визначити основні принципи організації та проведення практик: 1) *зворотного зв'язку теоретичного навчання й практики* – з одного боку, осмислення й застосування студентами на практиці теоретичних знань, здобутих під час вивчення дисциплін, усвідомлення їхньої значимості для успішної

професійної діяльності, а з іншого – закріплення при вивченні теоретичних дисциплін та в навчально-дослідницькій роботі емпіричних знань, отриманих на практиці. Особлива увага з погляду реалізації цього принципу повинна приділятися оформленню результатів практики – звіт повинен носити не формальний, а науково-творчий характер, у то же час і навчання повинно будуватися так, щоб практичний досвід студентів постійно актуалізувався, осмислювався з різних точок зору, з позицій різних навчальних дисциплін; 2) *послідовності* – поетапне оволодіння усім комплексом професійних функцій, умінь і навичок; 3) *наступності* – змістовий взаємозв'язок усіх видів практики, коли засвоєння нового здійснюється на основі досвіду, здобутого студентами на попередніх етапах практичної підготовки; 4) *поліфункціональності* – одночасне виконання під час практики різних професійних функцій і оволодіння в різних видах практики різними професійними ролями; 5) *перманентного включення студента в різноманітні види діяльності* – поступове ускладнення завдань різних видів практики, розширення спектра професійних ролей і видів діяльності, у які включається студент, збільшення обсягу й ускладнення змісту діяльності; 6) *партнерства* – створення в ході практики таких умов, за яких відносини між студентом і керівником практики будуються на пріоритеті довіри й співпраці, а студент виступає не в ролі пасивного об'єкта навчання, а відразу ж усвідомлює себе самостійним суб'єктом професійної діяльності; 7) *гнучкості* – врахування інтересів і потреб як студентів, так і керівників практики у виборі місця її проходження, змісту завдань у межах загальних завдань певного виду практики, тематики практичної й науково-дослідної роботи.

Дотримання в організації та проведенні практик зазначених принципів сприяє прояву взаємної відповідальності за її результати, а не залежність студентів від їхніх керівників, врахуванню інтересів та потреб усіх учасників практики, у тому числі студента, адміністрації установи, у якому проходить практика, вищого навчального закладу, у якому він навчається.

Висновки. Отже, практичне навчання є інтегруючим і стрижневим компонентом професійного становлення фахівця, сполучною ланкою між теоретичним навчанням майбутніх фахівців лісогосподарської галузі та їхньою самостійною роботою в установах цієї сфери. Вважаємо, що тільки за умов врахування під час організації й проведення практик специфіки напряду професійної підготовки та дотримання системного підходу і визначених принципів практичного навчання, можна забезпечити необхідний рівень професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства.

Проведене дослідження не претендує на вичерпне висвітлення зазначеної проблеми. **Перспективним напрямом подальшого наукового пошуку** є обґрунтування компетентнісного підходу до підготовки майбутніх фахівців лісового господарства.